

ÖZEL EĞİTİME İHTİYACI OLAN BİREYLER İÇİN

(37-78 AY)

**OKUL ÖNCESİ ÖZEL EĞİTİM
DERS KİTABI**

Koordinatör

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN

Yazarlar

Doç. Dr. Özlem DİKEN
Doç. Dr. Hasan GÜRGÜR
Zülfiye GÖL

Çocuk Gelişim Uzmanları

Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN
Öğr. Gör. Dr. Semra ŞAHİN

İFADE EDİCİ DİL GELİŞİM ALANI

Dil Uzmanı

Afife Nurten AYTAÇ

Görsel Tasarım Uzmanı

Sabri AKKERMAN

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Mehmet Âkif ERSOY

ANDIMIZ

Türküm, doğruyum, çalışkanım.

İlkem küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak; yurdumu, milletimi
özümnden çok sevmektir.

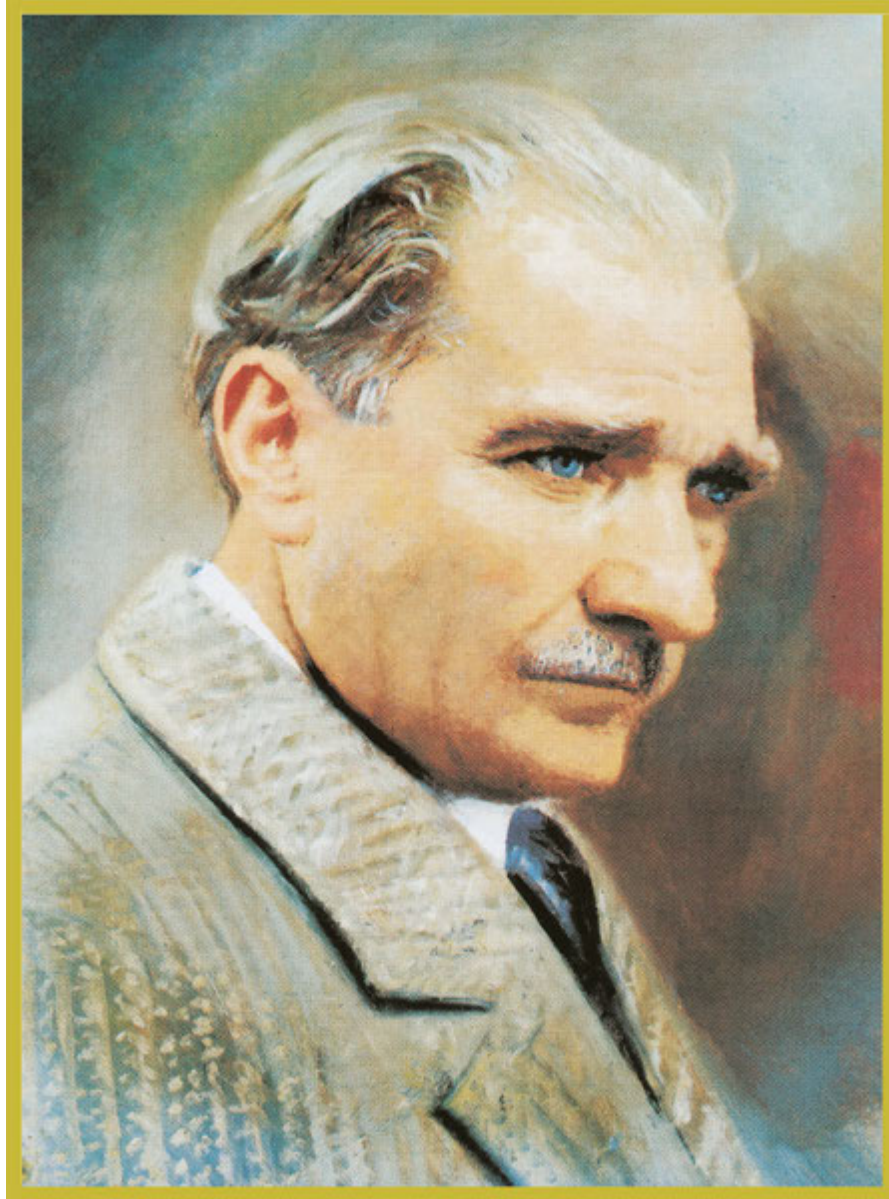
Ülküm yükselmek, ileri gitmektir.

Ey Büyük Atatürk!

Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe durmadan yürüyeceğime ant içerim.

Varlığım Türk varlığına armağan olsun.

Ne mutlu Türküm diyene!

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

37-48 AY

Başkalarıyla İletişim 8
Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi 10

49-60 AY

Başkalarıyla İletişim 12

61-78 AY

Başkalarıyla İletişim 14
Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi 16
Sözcük Üretimi 18
Fonolojik Farkındalık 20

KAYNAKÇA..... 22

ÖRNEK ETKİNLİK KARTLARI

Bu bölümde, 37-78 Ay Okul Öncesi İfade Edici Dil Gelişim Alanında farklı kazanımlara yönelik örnek etkinlik kartları yer almaktadır. Diğer kazanımlar için, bu örnek kartları kullanarak etkinliklerinizi ya da uygulamalarınızı geliştirebilirsiniz.

8 İFADE EDİCİ DİL GELİŞİM ALANI

Alt Alan: Başkalarıyla İletişim

Alt Alan: Başkalarıyla İletişim (Bİ)

Kazanım: Bİ. 1. 1. Bağımsız bir şekilde yetişkin ile karşılıklı etkileşime katılır.

Ön koşullar: Çocuğun alttaki kazanımları yerine getirdiğinden emin olunuz.

- Bİ 1. 27. Sohbeti tekrarlar veya yardımla birkaç sıra alarak sürdürür. (25-30 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocuk üç sohbet denemesinin ikisinde bağımsız olarak yetişkin ile karşılıklı etkileşime katılırsa bu kazanım için artı veriniz.

ETKİNLİK

Ortam/Materyaller

- Renkli resimli kitaplar.
- Legolar.
- Kâğıt-kalem.
- Elişi kâğıtları gibi çocuğun ilgisini çekebilecek materyaller.

Uygulama

Çocukları etrafınızda çember olacak şekilde toplayınız ve çocukların da fikirlerini alarak birlikte yaşlarına uygun renkli, resimli bir kitap seçiniz. Kitabı ses tonunuzu okuduğunuz parçaya göre inişli-çıkışlı hâle getirerek ve yüz ifadelerinizle destekleyerek okuyunuz. Okuma sırasında sık sık durarak çocuklara soru sorunuz ve cevaplamaları için 3-5 saniye zaman veriniz. Beklerken ondan yanıt beklediğinizi sözel (örneğin "Evet, bekliyorum." vb.) ve sözel olmayan yollarla (ellerinizi iki yana açarak, kaşlarınızı kaldırarak) belli ediniz. Soru sorarken ardı ardına sık soru sormayınız. Soruların gerçek ve açık uçlu* olmasına dikkat ediniz. Sorduğunuz soru ile ilgili verilen cevapları ilgiyle dinledikten sonra bu cevap üzerinden sohbeti sürdürünüz. Çocuk bağımsız cevap vermekte zorlanırsa kitabın resmini göstererek ipucu veriniz ve bekleyiniz. Doğru cevabı pekiştiriniz. Cevap vermezse ya da yanlış cevap verirse bir başka arkadaşına soruyu yöneltmek çocuğun model alması için fırsat oluşturunuz ve "... (çocuğun adı) sen ne dersin?" gibi bir soruyla tekrar çocuğa dönünüz. Doğru cevap için bekleyiniz ve pekiştiriniz. Cevap vermezse ya da veremezse siz yorumlayarak/cevaplayarak sohbeti sürdürünüz. Sohbet sırasında sadece kitaba bağlı kalmayınız, kitabı dramatize ediniz ve çocuklardan da aynısını isteyiniz. Sohbet sırasında çocukların kitabın konusuyla ilgili görüşlerini ya da gerçek hayatla ilgili kurdukları bağları yorumlayınız.

***Açık uçlu soru;** "evet/hayır" olarak cevaplanamayan ve karşılıklı etkileşimi sürdürmeye olanak veren soru tipidir.

Dikkat edilecek konular

- Etkinlik sırasında çocuklara açık uçlu sorular sormaya özen gösteriniz.

- Çocukların sıra alması ve cevap verebilmeleri için ortalama 3-5 saniye bekleyiniz.
- Etkinlik sırasında sohbet ederken çocukların birbirlerini ve sizi gördüklerinden emin olunuz.
- Sohbet sırasında çocukların ilgilerini ve değişen yüz ifadelerini izleyiniz, yorumlayınız. Bunları da sohbet konusuna katınız.
- Etkinlik sırasında çocukları takip ediniz, ilgilerini izleyiniz, sohbet konusunu onların belirlemesine izin veriniz. Çocukların ilgilerini çeken konularda sohbete katılımı daha istekli olduklarını unutmayınız.
- Etkinlik sırasında grupta yer alan her çocuğun sürece eşit düzeyde katılımının sağlandığından emin olunuz. Katılmayan çocuklara soru sorarak, arkadaşlarının yaptıklarını anlatmasını isteyerek katılımlarını kontrol ediniz.
- Çocuklar bağımsız bir şekilde yetişkin ile karşılıklı etkileşime katıldıkları zamanlar onları gülümseyerek, "Aferin." diyerek, başını okşayarak, alkışlayarak veya sevdiği sağlıklı bir yiyecek vererek çocuğu pekiştiriniz.

Yetersizliklere göre etkinliklerdeki uyarlamalar

- Görme yetersizliği olan çocuk için, etkinlik sırasında yapılan dramatizasyonları veya işlemleri sözel olarak da betimleyiniz.
- Görme yetersizliği olan çocuk için, etkinlik sırasında nesnelerin, arkadaşlarının konumları konusunda açıklamalarda bulununuz. Etkinlik sırasında oluşturduğunuz halka etrafında bağımsız hareket edebilmesi, nesne eylem eşlemesi yapabilmesi için yönergeler verebilirsiniz.
- İşitme yetersizliği olan çocuk için, önce kullandığı işitme cihazı veya koklear implant gibi işitmeye yardımcı teknolojinin çalışıp çalışmadığını kontrol ediniz sonra etkinliklere başlayınız.
- Fiziksel yetersizliği olan çocuk için, bu etkinlik sırasında sizi ve arkadaşlarını etkileşim sırasında takip edebilmesi için uygun bir konuma yerleştiriniz.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için, etkinlik sırasında cümle kurmakta zorlanıyorsa seçtiğiniz birkaç basit cümle ile sık tekrar yapabilirsiniz. Görsel kaynaklar kullanmanız da işinizi kolaylaştıracaktır.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için, hikâye kitabı okurken dikkatini çekmek için sık sık, konuşan kişiye bakması ve dinlemesi konusunda uyarınız.

Etkinlik çeşitlemeleri ve genelleme

- Çocukların sohbete katılabilecekleri bir proje konusunu birlikte hazırlayabilir, hazırlarken konu hakkında karşılıklı konuşarak sizinle etkileşim kurmalarına fırsat verebilirsiniz.
- Açık hava etkinlikleri ya da gezi programlarından sonra yapılanlar ve görülenler hakkında sohbet ederek etkileşim ortamı oluşturabilirsiniz.
- Çocukların kendi yaptıkları resim, maket gibi performansları hakkında konuşmalarını isteyebilir, karşılıklı sohbet bağlamı oluşturabilirsiniz.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocuk üç sohbet denemesinin ikisinde bağımsız olarak yetişkin ile karşılıklı etkileşime katılırsa bir sonraki kazanıma geçebilirsiniz.

Alt Alan: Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretimi (DBSE)

Kazanım: DBSE. 2.1. Eylemsileri cümle içinde kullanır.

Ön koşullar: Çocuğun alttaki kazanımları yerine getirdiğinden emin olunuz.

- DBSE 4.18. Yapım ekleri ile "şeker", "şeker-ci" gibi yeni isimler üretir. (31-36 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)
- DBY 2.1. Eylemsilere (-mek, -mak, -ken, -arak, -ip gibi) uygun resimleri seçer.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapıyor mu?

Kitabı çocukla etkileşimli olarak okuyunuz. Çocuk kitapla ilgili verdiği cevaplarda/konuşmalarda beş denemeden üçünde eylemsileri kullanıyorsa bu kazanım için artı veriniz.

ETKİNLİK

Ortam/Materyaller

- Renkli resimli kitaplar.
- Beceri odaklı hazırlanmış metinler.
- Öyküler.
- Resimli eylem kartları.

Uygulama

Dil becerilerini kullanmada yetkinlik, sözcük dağarcığında artış, kurulan cümlelerde basitten karmaşığa doğru ilerleyiş çocuklarda yaşla birlikte görülen eş zamanlı değişimlerdir. Eylemsiler, çocukların dil gelişimlerinde önemli rol oynayan sözcük yapılarıdır. 0-36 ay döneminde temel dil becerilerini gerçekleştiren çocuklar, 36-48 aylık dönemden itibaren eylemsileri kullanmaya başlarlar. Eylemsiler; fillerin sonlarına aldıkları eklerle isim, sıfat ve zarf olarak kullanılan sözcüklerdir ve üç grupta değerlendirilirler:

İsim-fiiller:	Sıfat-filler:	Zarf-filler:
Fiillere (basit, türemiş, birleşik) getirilen "-mE, -mEk, -İş" ekleriyle yapılır. Yüzme, konuşma, okuma, yazma, araştırma... Bakmak, gülmek, okumak, yazmak, konuşmak... Giriş, çıkış, gidiş, geliş, kaçış, uçuş... Bugün 10 sayfa <u>okumayı</u> düşünüyorum. Haftaya tatile <u>gitmek</u> istiyorum.	Fiil kök veya gövdelerinden yapım ekleriyle yapılmış sıfatlardır."-En, -Esi, -mEz, -r, -dik, -EcEk, -miş" ekleriyle türetilirler. Gelen, geçen, tanıdık, gelecek, yapılacak, pişmiş, dönülmez, geçilmez, gülünesi... Okula yeni <u>gelen</u> çocuk şurada oturuyor. <u>Pişmiş</u> aşı su katıyor.	Zarf-filler, kılış, durum, oluş bildirmekle yani fiil anlamlarını korumakla birlikte cümlede herhangi bir kipte çekimlenmeyip zarf görevinde kullanılan sözcüklerdir. -ip, -arak, -madan, -maksızın, -dıkça, -ınca (-ince), -casına (-cesine), -asıya (-esiye), -a..... -a, -r..... -maz, -ken, -a, -e" en sık kullanılan zarf-fiil ekleridir. "durup durup, gülerek, bilmeden, düşünmeksizin, gördükçe, gülünce, beklerken, gideli, varır varmaz, anlamışçasına, ölesiye, bata çıka, çeyrek geçe..." Zarf-fiil eki alan filler, cümleleri zaman ve durum yönünden tamamlarlar.

Doğal sohbet bağlamlarının yanı sıra kitap okuma etkinliklerinde de bu yapıları kullanarak ve vurgulayarak çocuklara model olunuz.

İçinde eylemsilerin geçtiği kısa bir öykü hazırlayınız ve çocuklarla okuyunuz. Yapının geçtiği yerlerde (örneğin "Kız geze geze köye gitmiş." vb.) okumaya ara verip örneğin "Kız köye nasıl gitmiş?" sorusunu sorduktan sonra yaklaşık 5 saniye bekleyip doğru cevabı pekiştiriniz. Yanlış cevap verme ya da cevap verememe durumunda "geze geze" diyerek model olup cevabı jest ve mimiklerinizle (parmaklarınızla yürüyor hareketi yaparak) destekleyiniz.

"Kız köye varır varmaz ne yapmış?" gibi bir eylemsinin kullanıldığı soruya "Yemeden içmeden uyumuş." gibi yine eylemsinin kullanıldığı bir cevap hazırlayabilirsiniz, bu şekilde soru sorarken de çocuğa model olabilirsiniz.

Dikkat edilecek konular

- Etkinlik sırasında fiillere gelen eklerin ses uyumlarına göre değişkenlik gösterebileceğini unutmayınız (örneğin yüzme ve yazma vb.).
- Etkinlik sırasında yüz yüze, aynı göz hizasında ve karşılıklı olmaya özen gösteriniz. Çocukların birbirilerini de görebildiklerinden emin olunuz.
- Etkinlikte kullanacağınız hikâye resimlerinin veya resimli kartların çocukların anlayabileceği büyüklükte ve net olduğundan emin olunuz.
- Etkinlik sırasında grupta yer alan her çocuğun sürece eşit düzeyde katılımının sağlandığından emin olunuz. Katılmayan çocuklara soru sorarak ve arkadaşlarının yaptıklarını anlatmasını isteyerek katılımlarını kontrol ediniz.
- Etkinlik sırasında eylemsi ile ilişkili nesnenin resmini gösteren çocuğun gerçekleştirdiği işlem ile ilgili diğer arkadaşlarının dikkatini çekiniz (örneğin "Bakın arkadaşınız ne yaptı? vb.).
- Etkinlik sırasında çocuklar eylemsileri cümleler içerisinde kullanıyorlarsa, "Aferin." diyerek, başını okşayarak, alkışlayarak veya yiyecek vererek onları pekiştiriniz.

Yetersizliklere göre etkinliklerdeki uyarlamalar

- Görme yetersizliği olan çocuk için, etkinlik öncesi çocuğun kullanılacak resimleri tanıması için betimleme yapınız. Betimlemeyi ayrıca etkinlik sırasında yapılan işlemler ile ilgili de gerçekleştiriniz.
- Görme yetersizliği olan çocuk için, etkinlik sırasında nesnelerin, arkadaşlarının konumları konusunda açıklamalarda bulununuz.
- İşitme yetersizliği olan çocuk için, önce kullandığı işitme cihazı veya koklear implant gibi işitmeye yardımcı teknolojinin çalışıp çalışmadığını kontrol ediniz sonra etkinliklere başlayınız.
- Fiziksel yetersizliği olan çocuk için, bu etkinlik sırasında sizi ve arkadaşlarını etkileşim sırasında takip edebilmesi için uygun bir konuma yerleştiriniz.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için, cümle kurmakta zorlanıyorsa seçtiğiniz birkaç basit cümle ile sık tekrar yapabilirsiniz. Görsel kaynaklar kullanmanız da işinizi kolaylaştıracaktır.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için, hikâyeye bakarken dikkatini çekmek için sık sık, konuşan kişiye bakması ve dinlemesi konusunda uyarınız.

Etkinlik çeşitlemeleri ve genelleme

- Etkinliği farklı hikâye kitapları, resimli kartları veya nesnelere kullanarak etkileşim ortamı oluşturabilir ve çeşitlendirebilirsiniz.
- Kazanım ile ilgili bu yapının öğrenilmesinde üçüncü bir kişi ya da kukla, oyuncak bebek, hayvan figürleri gibi materyalleri model olarak kullanabilirsiniz.
- Kazanımı çalışmaya yönelik kısa bir metin ya da öykü hazırlayarak çocukla okuyup anlatabilir sonrasında dramatize edebilirsiniz.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

İçinde eylemsilerin geçtiği kısa bir öykü hazırlayınız. Çocukla kitabı etkileşimli olarak okuyunuz. Beş denemeden üçünde eylemsileri kullanıyorsa bir sonraki kazanıma geçebilirsiniz.

Alt Gelişim Alanı: Başkalarıyla İletişim (Bİ)

Kazanım: Bİ. 1.4. Dinleyicilerin gereksinimleri doğrultusunda gerektiğinde açıklayıcı bilgi verir.

Ön koşullar: Çocuğun alttaki kazanımları yerine getirdiğinden emin olunuz.

- Bİ 1.28. Anlaşılmadığında hayal kırıklığı veya üzüntü yaşadığını gösterir. (25-30 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)
- Bİ 1.2. Sohbetinde kendine her sıra geldiğinde bir önceki ifadesinin üzerine konuyla ilişkili eklemeler yaparak devam eder.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocukla 5 farklı sohbet ortamı hazırlayınız. Bu bağlamlarda yapacağınız konuşmalarda "Nasıl yani? Anlamadım!" gibi ifadelerle ya da onun söylediği sözcüğü tekrarlayarak "Düştü." diyorsa "Nasıl düşmüş?" diyerek kendisinden söylediklerinin dışında açıklayıcı ilave bilgi talebinde bulununuz. Çocuk beş denemenin üçünde açıklayıcı bilgi veriyorsa bu kazanım için artı veriniz.

ETKİNLİK

Ortam/Materyaller

- Resimli öykü kitapları.
- Resimli eylem kartları.

Uygulama

İletişim karşılıklı bir süreçtir ve bu süreçte tarafların birbirini olabildiğince doğru, eksiksiz anlamaları önemlidir. Bu bakımdan çocuğun anlaşılmadığında ya da eksik, hatalı anlaşıldığında açıklayıcı bilgi vermeyi öğrenmesi gerekir. Bu amaçla doğal sohbet bağlamlarında karşınıza çıkan pek çok fırsatı değerlendiriniz. Örneğin hafta sonunun nasıl geçtiğini anlatırken, bir arkadaşıyla yaşadığı sorunu çözmeniz gerekirken, sorduğunuz bir soruya verdiği cevabı anlamadığınızda ya da yetersiz bulduğunuzda açıklayıcı bilgi talep ediniz. Bu bilginin yeni ve söylediklerine ilave, sorunuza verdiği cevabı netleştirmeye yardımcı bilgi olması gerekir. Bu amaçla yani açıklayıcı bilgi istemek için "Anlamadım, nasıl yani?" gibi soruların yanı sıra çocuğun söylediği sözcüğü ya da cümlenin bir kısmının tekrarlayınız. Örneğin yaptığı bir resmi ya da tatilini anlatmasını isteyiniz. "Tatile gittik." diyorsa "Nereye gittiniz?" diye sorarak açıklayıcı bilgi isteyiniz. Bu kazanım için kısa öyküler ya da etkinlik kartlarından faydalanabilir ya da kendiniz hazırlayabilirsiniz. Çocuktan okuduğunuz öyküde geçen olayları anlatmasını isteyiniz. Çocuğun verdiği cevaplar için örneğin "Nasrettin hoca nereye gidiyormuş?" diye sorduğunuzda "kasabaya" diyorsa "Kasabaya ne için gidiyor?" gibi açıklayıcı bir bilgi isteyiniz. Cevap uygunsa "Hi, şimdi anladım tamam." gibi ifadelerle pekiştiriniz, yanlış ya da cevap vermeme durumunda siz cevabı söyleyerek model olunuz. Başka bir soruyla "Nasrettin hoca çocuğa düdük almış mı?" devam ediniz ve çocuğun verdiği cevap üzerinden açıklayıcı bilgi isteyiniz. "Almamış." dediğinde "Neden almamış?" diyerek başka bir açıklayıcı bilgi isteyiniz. Bu şekilde doğru cevapları pekiştirip cevapsız ya da yanlış cevapları model olarak yanıtlayarak okumayı sürdürünüz.

Dikkat edilecek konular

- Etkinlik sırasında arka arkaya sorular sormayınız, çocuğun tepki vermesi için her zaman ortalama 4-5 saniye bekleyiniz.
- Çocukla etkileşim sırasında yüz yüze, aynı göz hizasında ve karşılıklı olmaya özen gösteriniz.
- Etkinlik sırasında soru sorarken jest-mimiklerinizle sorunuzu destekleyiniz (örneğin ellerinizi iki yana açarak, gözlerinizi iyice açıp kaşlarınızı kaldırarak vb.).
- Etkileşim sırasında anlamadığınızı belirten soruların çocuğun dil düzeyine uygun olmasına özen gösteriniz. Çocuğu zorlayacak kendisinin de anlamama olasılığı olan olayları açıklamasını beklemeyiniz.
- Etkinlik sırasında kullanacağınız öykü kitabı gibi materyallerin resimlerinin ek açıklayıcı bilgi istediğiniz konuyu çocuğun rahatlıkla gösterebileceği bir yapıda olmasına dikkat ediniz.
- Dinleyici olarak sizin gereksinimleriniz doğrultusunda gerektiğinde açıklayıcı bilgi veriyorsa veya bilgi vermek için çaba harcıyorsa çocuğun bu davranışını "Aferin." diyerek, başını okşayarak ya da yiyecek vererek pekiştiriniz.

Yetersizliklere göre etkinliklerdeki uyarlamalar

- Görme yetersizliği olan çocuk için, etkinlik sırasında yapılan kullanılan öykü kitabını, resimlerini, kahramanları, olayların oluş sıralarını sözel olarak da ifade ederek betimleme yapınız.
- İşitme yetersizliği olan çocuk için, önce kullandığı işitme cihazı veya koklear implant gibi işitmeye yardımcı teknolojinin çalışıp çalışmadığını kontrol ediniz sonra etkinliklere başlayınız.
- Fiziksel yetersizliği olan çocuk için, bu etkinlik sırasında öykü kitabından, resimlerinden yararlanabilmesi için kitaba veya resimlere dokunacağı bir konumda oturmasını sağlayınız.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için, etkinlik sırasında cümle kurmakta zorlanıyorsa seçtiğiniz birkaç basit cümle ile sık tekrar yapabilirsiniz ve çocuğu hikâyeye bakarken dikkatini çekmek için sık sık, konuşan kişiye bakması ve dinlemesi konusunda uyarınız.

Etkinlik çeşitlemeleri ve genelleme

- Etkinliği çocuklarla bire bir çalışma şeklinde gerçekleştirerek veya grup etkinliği hâline getirerek çeşitlendirebilirsiniz.
- Etkinliği farklı öykü kitapları, resimli kartları veya nesnelere kullanarak parmak kuklaları ile etkileşim ortamı oluşturabilir ve çeşitlendirebilirsiniz.
- Bu amaçla kısa bir metin ya da öykü hazırlayarak çocukla okuyup anlatabilir sonrasında dramatize edebilirsiniz.
- Çocuklardan tatil ya da okul gezisi sonrası görüşlerini alabilir, açıklayıcı yeni bilgiler talep edeceğiniz bağlamlar hazırlayabilirsiniz.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocukla 5 farklı sohbet ortamı hazırlayınız. Bu bağlamlarda yapacağınız konuşmalarda "Nasıl yani? Anlamadım!" gibi ifadelerle ya da onun söylediği sözcüğü tekrarlayarak "Düştü." diyorsa "Nasıl düşmüş?" diyerek kendisinden söylediklerinin dışında açıklayıcı ilave bilgi talebinde bulununuz. Çocuk beş denemenin üçünde açıklayıcı bilgi veriyorsa bir sonraki kazanıma geçebilirsiniz.

Alt Gelişim Alanı: Başkalarıyla İletişim (Bİ)

Kazanım: Bİ. 1.5. Konuşmaya uygun yüz ifadeleri kullanır.

Ön koşullar: Çocuğun alttaki kazanımları yerine getirdiğinden emin olunuz.

- SOİ 2.5. Temel duyguları yüz ifadelerinden anlayarak uygun jest ya da mimikleri gösterir. (13-18 Ay Alıcı Dil Gelişim Alanı)
- SOİ 2.6. Sözel ifadeleri anlamak için ipucu almak amacıyla kendisi ile konuşan kişinin yüzünü dikkatle izler. (19-24 Ay Alıcı Dil Gelişim Alanı)

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocukla 5 farklı sohbet ortamı hazırlayınız. Bu bağlamlarda yapacağınız konuşmalarda konuşmalarına uygun yüz ifadeleri kullanıyor mu? Gözlemleyiniz. Çocuk öykü/masal anlatma, dramatize etme, gündelik konuşma gibi sohbet ortamlarında anlattığı konuya uygun olarak yüzünü değiştiriyorsa örneğin heyecanlı, şaşırılmış, korkmuş, kızgın, mutlu gibi sohbetin ruh hâline uygun yüz ifadelerini beş denemenin üçünde sergiliyorsa bu kazanım için artı veriniz.

ETKİNLİK

Ortam/Materyaller

- Resimli öykü kitapları.

Uygulama

İletişim hem sözel hem de sözel olmayan unsurların kullanıldığı bir süreçtir. Bu bağlamda sadece söylediklerimiz değil bunları nasıl söylediğimiz yani ses tonumuz, yüz ifadelerimiz, kullandığımız jest ve mimiklerimiz, duruşumuz da önemli ve etkilidir. Dolayısıyla iletişim sırasında çocuğun söylediklerine uygun yüz ifadelerini kullanması ve sözel ifadelerini uygun yüz ifadeleri ile desteklemesi gereklidir. Bu amaçla seçtiğiniz bir öyküyü önce siz uygun yüz ifadelerini takınarak okuyunuz/anlatınız ve her çocuğun sizin yüzünüzü gördüğünden/izlediğinden emin olunuz. Çocuklardan da sizi model alarak anlatmayı denemelerini isteyiniz. Ardından bu öyküyü birlikte dramatize ederek replikleri/sözleri uygun yüz ifadeleri ile sergilemelerini isteyiniz. Uygun yüz ifadelerini pekiştiriniz uygun olmayanlara da siz model olunuz. Motivasyonlarını artırmak amacıyla kıyafet, şapka, peruk, bıyık gibi yüzü örtmeyen aksesuarlar kullanabilirsiniz. Bunun yanı sıra çocuklara kısaca bağlamı anlatıp "Öğretmen gürültü yapan çocuklara kızmış ve sessiz olun demiş." gibi bir cümleyi söyledikten sonra "Haydi, şimdi bana kızgın bir yüz ifadesiyle -sessiz olun- deyin." gibi taleplerde bulunarak "kızgın, korkmuş, mutlu, heyecanlı, şaşırılmış" her bir ifadeye uygun performans isteyebilirsiniz. Çocukların sözel ifadelerine uygun yüz ifadelerini pekiştiriniz, uygun olmayan yüz ifadeleri için ise siz ya da arkadaşlarının model olmasını sağlayarak çocuğun model almasını isteyiniz.

Dikkat edilecek konular

- Etkinlik sırasında çocuğa veya çocuklara arka arkaya sorular sormayınız. Sorduğunuz sorulara tepki vermeleri için her zaman 4-5 saniye bekleyiniz.
- Etkinlik sırasında çocuklarla sohbet ederken yüz yüze, aynı göz hizasında ve yüz yüze olmaya özen gösteriniz.

- Uygulama sırasında ses tonunuzun çocukların dikkatini çekecek şekilde yüz ifadenizi desteklemesine dikkat ediniz.
- Sözel ifadeleri okurken sadece ifadeyi okumayınız, hangi duygu durumundan bahsedildiğini de açıklayınız sonrasında çocuktan uygun yüz ifadesini sergilemesini isteyiniz.
- Çocuk konuşmaya uygun yüz ifadeleri kullanırsa "Aferin." diyerek veya yiyecek vererek pekiştiriniz.

Yetersizliklere göre etkinliklerdeki uyarlamalar

- Görme yetersizliği olan çocuk için, konuşan kişinin yüzüne dokumasını sağlayınız ve yüz ifadelerinin ayrıntılı betimlemesini yapınız. Ayrıca çocukla çalışırken etkinlik sırasında yapılan dramatizasyonları ve işlem basamaklarını sözel olarak da ifade ederek betimleyiniz.
- Fiziksel yetersizliği olan çocuk için, uygulamayı yaparken çocuğunuzun oturma pozisyonunu, baş tutmasını gibi fiziksel olarak destekleyebilirsiniz.
- İşitme yetersizliği olan çocuk için, önce kullandığı işitme cihazı veya koklear implant gibi işitmeye yardımcı teknolojinin çalışıp çalışmadığını kontrol ediniz sonra etkinliklere başlayınız.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için, görsel kaynaklar kullanmanız da işinizi kolaylaştıracaktır. Örneğin resimli kartlar kullanarak yüz ifadelerini vurgulayabilirsiniz.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için; etkinlik sırasında göz kontağı kurmasını isteyiniz (bana bak gibi), siz yönerge verirken veya işlem basamakları ile ilgili konuşurken gerekiyorsa size bakması için uyarınız, adını söyleyiniz, etkinliğe katılması için etkinliğe uygun sorumluluk/rol vererek (örneğin al bu kaşığı da sen at, şimdi de sen göster bakalım, bunu da sen yapıştır gibi) katılımını destekleyiniz.

Etkinlik çeşitlemeleri ve genelleme

- Etkinliği çocuklarla bire bir çalışma şeklinde gerçekleştirerek veya grup etkinliği hâline getirerek çeşitlendirebilirsiniz.
- Etkinliği farklı resimli öykü kitapları, resimli kartları veya nesneleri kullanarak yüz ifadelerine odaklanabileceğiniz etkileşim ortamı oluşturabilir ve çeşitlendirebilirsiniz.
- Konuşmaya uygun yüz ifadeleri kullanır kazanımına yönelik kısa bir metin ya da öykü hazırlayarak çocukla okuyup anlatabilir sonrasında dramatize edebilirsiniz.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocukla 5 farklı sohbet ortamı hazırlayınız. Bu bağlamlarda yapacağınız konuşmalarda konuşmalarına uygun yüz ifadeleri kullanıyor mu? Gözlemleyiniz. Çocuk öykü anlatma, dramatize etme, gündelik konuşma gibi sohbet ortamlarında anlattığı konuya uygun olarak yüzünü değiştiriyorsa örneğin heyecanlı, şaşırılmış, korkmuş, kızgın, mutlu gibi sohbetin ruh hâline uygun yüz ifadelerini beş denemenin üçünde sergiliyorsa bir sonraki kazanıma geçebilirsiniz.

Alt Gelişim Alanı: Dil Bilgisel Sözcük, Ek ve Yapıların Üretim (DBSE)

Kazanım: DBSE 2.4. Edilgen yapıları uygun şekilde kendiliğinden kullanır.

Ön koşullar: Çocuğun alttaki kazanımları yerine getirdiğinden emin olunuz.

- Bİ 1.29. Çevresinde gördükleri ile ilgili "ne?", "nerede?", "kim?" sorularını sorar. (31-36 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)
- SÜ 3.11. "Acıktığında, üşüdüğünde, susadığında ne yaparsın?" sorularına doğru olarak yanıt verir. (31-36 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)
- DBY 2.4. İletişim sırasında kullanılan basit edilgen (kayboldu, döküldü gibi) cümleleri anladığını sözel veya sözel olmayan davranışlarla gösterir.
- DBSE 2.1. Eylemsileri cümle içinde kullanır.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocuk için edilgen yapıların kullanıldığı durumları resmeden kartlar hazırlayarak "Bu resimde ne oluyor/olmuş?" sorusunu sorunuz. Çocuk beş denemenin üçünde hedef yapıyı sözel olarak sergiliyorsa bu kazanım için artı veriniz.

ETKİNLİK

Ortam/Materyaller

- Resimli öykü kitapları.
- Eylem ifade eden resimli kartlar.
- Olay sıralama kartları.

Uygulama

Etken yapılar işi, oluşu, hareketi, durumu öznenin gerçekleştirdiği yapılardır (Edilgen cümlelerde gerçek özne yoktur. Bu yapılarda sözde özne eylemi yapan değil yapılan eylemden etkilenendir.). "-l,-n" ekleri ile yapılır. Örneğin;

- Çocuk camı kırdı. (Etken cümle)
- Arabamı yıkadım. (Etken cümle)
- Cam kırıldı. (Edilgen cümle)
- Araba yıkandı. (Edilgen cümle)

Bu kazanım için etken ve edilgen cümleleri gösteren resimli kartlar hazırlayabilir, çocuklara "Bu resimde ne olmuş?" sorusunu yöneltebilirsiniz. Örneğin bir resimde camı kıran çocuğu gösterirken diğer resimde sadece kırık bir cam gösterip ne olduğunu sorunuz ve ortalama 5 saniye bekleyiniz. Bunları gösterirken çocuğun etkilenmesini önlemek için önce camı kıranın belli olmadığı resmi gösterip "Cam kırılmış." cevabını sözel olarak dile getirdikten sonra camı kıran çocuğun resmedildiği kartı gösterip "Bu resimde ne oluyor?" diye sorarak "Çocuk camı kırmış." cevabını sözel olarak bekleyiniz. Çocuğun doğru tepkisini pekiştiriniz, sadece resmi işaret etmişse "Söyle ne olmuş?"

diyerek sözel tepkisini isteyiniz ve doğru cevabı pekiştiriniz. Yanlış cevap ya da cevap vermeme durumunda siz model olunuz. Benzer şekilde cümleler kurarak bunlara uygun resimli kartlar hazırlayıp çocukla çalışmaya devam ediniz.

Dikkat edilecek konular

- Etkinlik sırasında etken ve edilgen yapıları konuşacağınız resimlerin net, renkli, anlaşılır olmasına dikkat ediniz. Çocuklarla grup hâlinde bakacağınız resimlerin görebilecekleri büyüklükte olduklarından emin olunuz.
- Etkinlik sırasında çocuklarla birbirlerini ve sizi rahatlıkla görebilecekleri bir oturma düzeni oluşturunuz (örneğin "U" düzeni vb.).
- Etkinlik sırasında arka arkaya sorular sormayınız çocukların cevap ve tepki vermeleri için fırsat veriniz, her zaman ortalama 4-5 saniye bekleyiniz.
- Etkinlik sırasında çocukların birbirlerini dinleyip dinlemediklerini sık sık kontrol ediniz. Dinlemeyen çocuk var ise örneğin "Arkadaşın ne dedi?" sorusunu sorarak etkinliğe aktif katılımını sağlayınız.
- Etkinlik sırasında çocuklar edilgen yapıları uygun şekilde kendiliğinden kullandıklarında veya kullanma çabasını gösterdiklerinde onları onaylayarak, "Aferin." diyerek, başarılarını okşayarak pekiştiriniz.

Yetersizliklere göre etkinliklerdeki uyarlamalar

- Görme yetersizliği olan çocuk için, resimleri sözel olarak tasvir edip ardından soruyu yöneltebilirsiniz. Örneğin "Sabah evini dağınık bırakan biri akşam eve geldiğinde evi dağınık değilse ne der?" gibi bir soru sorarak "Evim temizlenmiş/ev toplanmış." gibi yanıtları bekleyebilirsiniz.
- İşitme yetersizliği olan çocuk için, önce kullandığı işitme cihazı veya koklear implant gibi işitmeye yardımcı teknolojinin çalışıp çalışmadığını kontrol ediniz sonra etkinliklere başlayınız. Şayet işitme yetersizliği olan çocuk işaret dili kullanıyorsa işaret diliyle yönerge veriniz.
- Fiziksel yetersizliği olan çocuk için, nesne resimlerini alması ve arkadaşlarına göstermesi için fiziksel olarak destekleyebilirsiniz.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için; etkinlik sırasında göz kontağı kurmasını isteyiniz (bana bak gibi), siz yönerge verirken veya işlem basamakları ile ilgili konuşurken gerekiyorsa size bakması için uyarınız, adını söyleyiniz, etkinliğe katılması için etkinliğe uygun sorumluluk/rol vererek (örneğin al bu kaşığı da sen at, şimdi de sen göster bakalım, bunu da sen yapıştır gibi) katılımını destekleyiniz.

Etkinlik çeşitlemeleri ve genelleme

- Günlük rutinler ve etkinliklerde uygun cümle yapılarını kullanarak edilgen yapıları uygun şekilde kullanma konusunda model olabilirsiniz.
- Bu etkinliği bazen bire bir bazen grup çalışması şeklinde planlayıp gerçekleştirerek çeşitlilik sağlayabilirsiniz.
- Etkinliği farklı olayların olduğu sıralı resim kartlarını kullanarak çeşitlendirebilirsiniz.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocuk için edilgen yapıların kullanıldığı durumları resmeden kartlar hazırlayarak "Bu resimde ne oluyor/olmuş?" sorusunu sorunuz. Çocuk beş denemenin üçünde hedef yapıyı sözel olarak sergiliyorsa bir sonraki kazanıma geçebilirsiniz.

Gelişim Alanı: Sözcük Üretimi (SÜ)

Kazanım: SÜ 3.1. Dün, bugün ve yarın kavramlarını yerinde kullanır.

Ön koşullar: Çocuğun alttaki kazanımları yerine getirdiğinden emin olunuz.

- DBS 4.9. Şimdiki zaman ekini kullanır. (25-30 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)
- DBS 4.11. Gelecek zaman ekini kullanır. (25-30 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)
- DBS 4.12. Öğrenilen (duyulan) geçmiş zaman ekini kullanır. (25-30 Ay İfade Edici Dil Gelişim Alanı)
- DBY 2.5. Anlatılan sırayı koruyarak duyduğu hikâyenin resimlerini sıralar.
- DBY 2.6. Anlatılan sırayı koruyarak duyduğu hikâyeyi kendi cümleleri ile anlatır.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocuğu bir hafta boyunca gözlemleyiniz. "dün, bugün, yarın." sözcüklerini yerinde kullanıyor mu? Kullanıyorsa bu kazanım için artı veriniz.

ETKİNLİK

Ortam/Materyaller

- Etkinlik programı.
- Tablo.
- Tabloya yapıştırılacak resimler.

Uygulama

Çocuklarla 3 günlük bir etkinlik programı oluşturunuz ve tablo hâline getiriniz. Bu tablo için resim ya da çizimlerden yararlanınız (örneğin 1. gün sınıf pikniği, 2. gün sınıfa misafir davet etme, 3. gün puding pişirme vb.).

İlk gün etkinliğini gerçekleştirirken "Bugün sınıfça bahçede piknik yapacağız.", "Bugün hava çok güzel.", "Bugün yemeğimizi dışarıda yiyoruz." gibi cümlelerle "bugün" kavramını vurgulayınız. Daha sonra çocuklarla tabloya bakınız ve "Yarın ne yapacağız?" diye sorunuz. Gerekirse tablodaki resmi ipucu olarak kullanınız, doğru yanıtları pekiştiriniz. Daha sonra farklı zaman aralıklarıyla "Yarın ne yapacağız?" diye sormaya devam ediniz, doğru yanıtları pekiştiriniz. Yanıt vermeme ya da yanlış yanıt verme durumlarında model olarak "Yarın sınıfımıza bir veteriner gelecek.", "Yarın hayvanların nasıl iyileştirildiğini öğreneceğiz." gibi yanıtlar veriniz. Sonraki gün yine tabloyu çocuklarla inceleyiniz ve "Dün ne yapmıştık?" diye sorunuz. "Dün nasıl bir gündü?", "Dün piknikte eğlendiniz mi?", "Dün neler yedik?" gibi sorularla "dün" hakkında konuşunuz ve yine doğru yanıtları pekiştiriniz, gerektiğinde model olunuz. Ardından "Bugün ne yapacağız?" diyerek bugün planları üzerinde anlatıldığı şekilde "Bugün sınıfımıza bir veteriner gelecek." gibi sohbet ediniz ve yine yarın hakkında "yarın" sözcüğünü vurgulayarak sohbet ediniz. Çocuklara size tepki vermeleri için her zaman ortalama 3-5 saniye zaman veriniz.

Dikkat edilecek konular

- Etkinliğe başlarken çocukların birbirlerini ve sizi rahatlıkla görebilecekleri bir düzenleme (örneğin çember düzeni vb.) yapınız.
- Etkinlik sırasında çocuklara arka arkaya sorular sormayınız. Çocukların cevap vermeleri veya tepki vermeleri için fırsatı ve zamanı veriniz, her zaman ortalama 3-5 saniye bekleyiniz.
- "Dün, bugün, yarın." hakkında sohbet ederken model olmak için her zaman bu sözcükleri cümlelerinizde kullanınız. Örneğin "Piknikte neler yemiştik?" yerine "Dün piknikte neler yedik?" kullanımını tercih ediniz.
- Etkinlik için kullanacağınız tablonun ve tablodaki resimlerin tüm çocukların görebilecekleri büyüklükte olmasına dikkat ediniz.
- Etkinliği gerçekleştirirken tüm çocukların katılımını sağladığınızdan emin olunuz.
- Etkinlik sırasında çocukların birbirlerini dinleyip dinlemediklerini kontrol ediniz. Dinlemeyen çocuğa örneğin "Arkadaşın ne dedi?" diyerek etkinliğe katılımını sağlayabilirsiniz.
- Etkinlik sırasında çocukların söylediklerini kabul ederek gerekiyorsa genişleterek tekrarlatınız.
- Etkinlik sırasında çocuklar dün, bugün ve yarın kavramlarını yerinde kullanıyor veya kullanma çabasında bulunurlarsa onaylayarak, "Aferin." diyerek, başlarını okşayarak pekiştiriniz.

Yetersizliklere göre etkinliklerdeki uyarlamalar

- Görme yetersizliği olan çocuk için, resimleri sözel olarak tasvir edip betimleyip ardından soruyu yöneltebilirsiniz.
- Görme yetersizliği olan çocuk için, etkinlik sırasında konuşan arkadaşlarının konumlarını, neler yaptıklarını ve işlem basamaklarını çocuğa açıklayarak betimleyiniz.
- İşitme yetersizliği olan çocuk için, önce kullandığı işitme cihazı veya koklear implant gibi işitmeye yardımcı teknolojinin çalışıp çalışmadığını kontrol ediniz sonra etkinliklere başlayınız.
- Fiziksel yetersizliği olan çocuk için, nesne resimlerini alması ve arkadaşlarına göstermesi için fiziksel olarak destekleyebilirsiniz.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için; etkinlik sırasında göz kontağı kurmasını isteyiniz (bana bak gibi), siz yönerge verirken veya işlem basamakları ile ilgili konuşurken gerekiyorsa size bakması için uyarınız, adını söyleyiniz, etkinliğe katılması için etkinliğe uygun sorumluluk/rol vererek (örneğin al bu kaşığı da sen at, şimdi de sen göster bakalım, bunu da sen yapıştır gibi) katılımını destekleyiniz. Ayrıca çocuğu öyküye bakarken dikkatini çekmek için sık sık, konuşan kişiye bakması ve dinlemesi konusunda uyarınız.

Etkinlik çeşitlemeleri ve genelleme

- Her 3 günde bir etkinlikleri yenileyerek bu tablo üzerinden "dün, bugün, yarın." kavramlarını konuşmayı bir sınıf rutini hâline getirerek sabah sohbet konusu yapabilirsiniz.
- İlerleyen zamanlarda her çocuğun kendine ilişkin planlarını bu şekilde tablolaştırarak "dün, bugün, yarın." üzerinde konuşmasını isteyebilirsiniz. Örneğin aile katılımı ile hafta sonu aileler çocukları ile birlikte yaptıkları aktiviteler ile ilgili bir tablo hazırlayabilirler.
- Etkinlik sırasında kullanacağınız resimleri çeşitlendirerek konu zenginliği ve çeşitliliği sağlayabilirsiniz.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Çocuğu bir hafta boyunca gözlemleyiniz. "Dün, bugün, yarın." sözcüklerini yerinde kullanıyor mu? "Dün, bugün, yarın." için "Uygulama" kısmında anlatıldığı şekilde hazırladığınız tabloyu kullanarak çocuğu değerlendiriniz. Çocuk beş denemeden üçünde kazanımı gerçekleştiriyorsa bir sonraki kazanıma geçebilirsiniz.

Alt Alan: Fonolojik Farkındalık (FF)

Kazanım: FF 4.3. Aynı sesle başlayan sözcükler söyler.

Ön koşullar: Çocuğun alttaki kazanımları yerine getirdiğinden emin olunuz.

- FF 4.1. Cümlelerin sözcüklerden oluştuğunu söyler.
- FF 4.2. Sözel iletişim sırasında birbiri ile kafiyeli sözcükleri söyler.
- FF 4.2. Aynı sesle başlayan sözcüklerin resmini gösterir.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Önce örnek bir uygulama yapınız. Çocuğa "Bu sözcükler hangi sesle başlıyor, dikkatle dinle." diyerek aynı sesle başlayan 4 nesne (örneğin etek, erik, ev, elek vb.) söyleyiniz. Her birini söylerken birer saniye bırakarak tane tane söyleyiniz, ancak çok yavaş söylemeyiniz. Daha sonra biri diğerleri ile aynı biri farklı sesle başlayan 2 nesne (örneğin "ayna, eşek" vb.) söyleyiniz. Çocuğa "Beni dikkatle dinle, söylediklerimden hangisi diğerleri ile aynı sesle başlıyor?" deyiniz. Bilemezse doğru yanıtı siz söyleyiniz sonra gerçek değerlendirmeye geçiniz. Çocuğa "Bu sözcükler hangi sesle başlıyor, dikkatle dinle." diyerek tekrar yönergeyi veriniz ve aynı sesle başlayan 4 nesne söyleyiniz. Ardından "Şimdi bana sen aynı sesle başlayan bir şey söyle." deyiniz ve tepki vermesi için 5 saniye bekleyiniz. Her biri farklı sözcüklerle yapılan beş denemeden üçünde aynı sesle başlayan sözcüğü söylerse bu kazanım için artı veriniz.

ETKİNLİK

Ortam/Materyaller

- Aynı sesle başlayan sözcük listesi.
- Nesne resimleri.

Uygulama

Çocukla bu kazanımı çalışırken başlangıçta fonolojik hafızını desteklemek ve geliştirmekle işe başlamalısınız. Bu amaçla çocuk için seçtiğiniz sözcüklerin onun aşına olduğu 1-2 heceli sözcükler olması hatırlamasını kolaylaştıracaktır. Somut ve resmedilebilir bir sözcük seçerek bu sözcüğün fotoğrafını/resmini kullanınız. Çocukları etrafınıza toplayarak bu kazanımın öğretimini eğlenceli bir etkinliğe çevirebilirsiniz. Etkinliğin başında önce resimlerle çalışmaya başlayınız. "Bu sözcükler hangi sesle başlıyor, dikkatle dinleyin." diyerek seçtiğiniz aynı sesle başlayan nesnelere (örneğin ayna, atkı, askı, at vb.) resimlerini tek söyleyerek masaya koyunuz. Daha sonra "Şimdi siz bir tane söyleyin." deyiniz ve ortalama 5 saniye bekleyiniz. Doğru cevap verenleri pekiştiriniz. Doğru cevap veremeyenlere hedef sesle ipucu veriniz "Aaaa....?" Doğru cevapları "Eveet, at." diyerek pekiştiriniz. Doğru cevap vermeme ya da cevap vermeme durumunda 2 resim (arı-eşek) gösteriniz ve "Bu ne?" diyerek ne olduklarını sorunuz, yanlış cevap verirse ya da cevap vermezse siz söyleyiniz. Ardından "Arı, eşek hangisi /a/ ile başlıyor?" diye sorunuz. 5 saniye bekleyiniz, doğru cevabı pekiştiriniz cevap vermezse ya da yanlış cevap verirse doğru cevabı söyleyiniz. Çocuk sadece resmi gösterirse cevabı sözel olarak da isteyiniz ve pekiştiriniz, cevap vermezse siz model olunuz. Amaç, çocuğun aynı sesle başlayan sözcüğü kendisinin söylemesi olduğu için çocuk doğru cevap verdikçe kademeli olarak ipuçlarını geri çekiniz ve bir önceki aşamaya geçiniz. Çalışmayı başka bir resim setine geçerek aynı şekilde sürdürünüz.

Dikkat edilecek konular

- Etkinlik öncesi çocukların birbirlerini ve sizi rahatça görebilecekleri bir oturma düzeni oluşturunuz (örneğin "U" düzeni vb.).

- Aynı sesle başlayan sözcükleri konuşmak üzere kullanacağınız resimlerin yeterli büyüklükte (örneğin 10x10 cm ölçülerinde) sade, net, anlaşılır olmasına dikkat ediniz.
- Etkinlik sırasında nesne resimleri veya sözcük listeleri ile ilgili çocuk veya çocuklara arka arkaya sorular sormayınız. Çocukların cevap vermeleri için her zaman ortalama 3-5 saniye bekleyiniz.
- Etkinliğe başlarken çocukların kullanacağınız resimleri incelemesine izin veriniz.
- Nesnelere sesle söylerken çok hızlı olmanız anlamasını zorlaştırır ancak çok yavaş olmanız da sesi unutmasına yol açabilir. Bu nedenle her sözcük arasında birer saniye bekleyerek tane tane söylemeye özen gösteriniz.
- Etkinlik sırasında tüm çocukların aktif katılımını sağladığınızdan emin olunuz.
- Etkinlik sırasında çocukların birbirlerini dinleyip dinlemediklerini sık sık kontrol ediniz.
- Etkinlik sırasında gösterdiğiniz resimler arasından aynı sesle başlayan sözcükleri söyleyen veya söylemeye çabası olan çocukları "Aferin." diyerek, onaylayarak, başlarını okşayarak pekiştiriniz.

Yetersizliklere göre etkinliklerdeki uyarlamalar

- Görme yetersizliği olan çocuk için, etkinlik öncesi ve sırasında kullandığınız nesne resimlerini betimleyerek açıklayınız.
- Görme yetersizliği olan çocuk için, arkadaşlarını takip edebilmesi için sıranın kimde olduğunu ve gerçekleştirdiği işlem adımlarını betimleyerek açıklayınız.
- İşitme yetersizliği olan çocuk için, önce kullandığı işitme cihazı veya koklear implant gibi işitmeye yardımcı teknolojinin çalışıp çalışmadığını kontrol ediniz sonra etkinliklere başlayınız. Ayrıca işitme yetersizliği olan çocuk işaret dili kullanıyorsa işaret diliyle yönerge veriniz.
- Fiziksel yetersizliği olan çocuk için, nesne resimlerini alması ve arkadaşlarına göstermesi için fiziksel olarak destekleyebilirsiniz.
- Otizm Spektrum Bozukluğu ya da riski olan çocuk için, uygulamayı yaparken arkadaşlarını izlemesi ve göz kontağı kurması için fiziksel olarak destekleyebilirsiniz (örneğin çenesinden tutup çevirerek vb.). Ayrıca çocuk için her sözcüğü söylemeden önce çocukla göz kontağı kurunuz, gerekirse fiziksel destekle çenesinden tutarak size bakmasına yardımcı olunuz.

Etkinlik çeşitlemeleri ve genelleme

- Etkinliği aynı sesle başlayan sözcüklerin olduğu farklı resim setleri kullanarak çeşitlendirebilirsiniz.
- Sınıftaki eşyaların, araç gereçlerin üzerine hangi sesle başladıklarını yazarak ve ilk sesi farklı bir renkle vurgulayarak çocuğun ayırt ediciliğini destekleyebilirsiniz.
- Etkinliği çocuklarla bire bir çalışma şeklinde gerçekleştirerek veya grup etkinliği hâline getirerek çeşitlendirebilirsiniz.
- Etkinliği çocuklar gelişme gösterdikçe içinde aynı sesle başlayan sözcüklerin ve resimlerinin olduğu kısa öyküler okuyarak ve aynı sesle başlayan sözcükleri bulmalarını isteyerek gerçekleştirebilirsiniz.

Değerlendirme/Çocuk bu beceriyi yapabiliyor mu?

Önce örnek bir uygulama yapınız. Çocuğa "Bu sözcükler hangi sesle başlıyor, dikkatle dinle." diyerek aynı sesle başlayan 4 nesne (örneğin etek, erik, ev, elek vb.) söyleyiniz. Her birini söylerken birer saniye bırakarak tane tane söyleyiniz, ancak çok yavaş söylemeyiniz. Daha sonra biri diğerleri ile aynı biri farklı sesle başlayan 2 nesne (örneğin "ayna, eşek" vb.) söyleyiniz. Çocuğa "Beni dikkatle dinle, söylediklerimden hangisi diğerleri ile aynı sesle başlıyor?" deyiniz. Bilemezse doğru yanıtı siz söyleyiniz sonra gerçek değerlendirmeye geçiniz. Çocuğa "Bu sözcükler hangi sesle başlıyor, dikkatle dinle." diyerek tekrar yönergeyi veriniz ve aynı sesle başlayan 4 nesne söyleyiniz. Ardından "Şimdi sen bana aynı sesle başlayan bir şey söyle." deyiniz ve tepki vermesi için 5 saniye bekleyiniz. Her biri farklı sözcüklerle yapılan beş denemeden üçünde aynı sesle başlayan sözcüğü söylerse bir sonraki kazanıma geçebilirsiniz.

- Ammer, J. J., & Bangs, T. (2002). *Birth to Three-Assessment and Intervention System (BTAIS-2)*. Austin, TX: Pro-Ed.
- Ball, M. F. (2002). *Developmental Coordination Disorder: Hints and Tips for the Activities of Daily Living*. Jessica Kingsley Publishers.
- Berk, L. (2013). *Child Development (9th ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Bielenberg, K. (2008). *All Active. 35 Inclusive Physical Activities*. Champaign: Human Kinetics.
- California Department of Education (2008). *California Preschool Learning Foundations-Volume 1*. Retrieved from <http://www.cde.ca.gov/sp/cd/re/documents/preschoollf.pdf>
- California Department of Education (2010). *California Preschool Learning Foundations-Volume 2*. Retrieved from <http://www.cde.ca.gov/sp/cd/re/documents/psfoundationsvol2.pdf>
- California Department of Education (2012). *California Preschool Learning Foundations-Volume 3*. Retrieved from <http://www.cde.ca.gov/sp/cd/re/documents/preschoolfoundationsvol3.pdf>
- California Department of Education (2015). *Kindergarten Chapter of the Mathematics Framework for California Public Schools* Retrieved from <http://www.cde.ca.gov/ci/ma/cf/documents/mathfwkindergarten.pdf>
- Cowden, J.E. & Torrey C.C. (2007). *Motor Development and Movement Activities for Preschoolers and Infants with Delays*. Springfield: Charles C Thomas Publisher.
- Dienstmann, R. (2008). *Games for Motor Learning*. Champaign: Human Kinetics.
- Delaney, T. (2009). *101 Games and Activities for Children with Autism, Asperger's, and Sensory Processing Disorders*. McGraw-Hill Companies.
- Einon, D. (1999). *Learning Early: Everything Parents Need to Encourage and Develop Their Child's Learning Skills From Birth to Six Years of Age*. Checkmark Books.
- Epstein, A. S. (2012). *The Highscope Preschool Curriculum: Mathematics*. Ypsilanti, MI: Highscope Press.
- Epstein, A. S. (2012). *The Highscope Preschool Curriculum: Creative Arts*. Ypsilanti, MI: Highscope Press.
- Epstein, A. S. (2012). *The Highscope Preschool Curriculum: Science & Technology*. Ypsilanti, MI: Highscope Press.

- Frankenburg, W. K., Dodds, J., Archer, P., Shapiro, H., & Bresnick, B. (1992). *The Denver II: A Major Revision and Restandardization of the Denver Developmental Screening Test*. *Pediatrics*, 89(1), 91-97.
- Gordon, A. M., & Browne, K. W. (2015). *California Edition Beginning Essentials in Early Childhood Education*. Cengage Learning.
- Grigorenko, E. L., & Sternberg, R. J. (1999). *Assessing Cognitive Development in Early Childhood*. Early Childhood Development.
- Guralnick, M. J. (2001). *Early Childhood Inclusion: Focus on Change*. Paul H. Brookes Publishing Company, PO Box 10624, Baltimore, MD 21285-0624.
- Haibach, P.S., Reid, G., & Collier, D.H. (2011). *Motor Learning and Development*. Champaign: Human Kinetics.
- Hammon, V. (1995). *Developing a Marketing Strategy for an Early Childhood Education Program in Hawaii*.
- Harding, J., Meldon-Smith, L., & Sheridan, M. (2012). *Play in Early Childhood: From Birth to Six Years*. Routledge.
- Howard, J. (2017). *Mary D. Sheridan's Play in Early Childhood: From Birth to Six Years*. Taylor & Francis.
- Jenkinson, J., Hyde, T., & Ahmad, S. (2008). *Building Blocks for Learning Occupational Therapy Approaches: Practical Strategies for the Inclusion of Special Needs in Primary School*. John Wiley & Sons.
- Kurtz, L. A. (2003). *How to Help a Clumsy Child: Strategies for Young Children with Developmental Motor Concerns*. Jessica Kingsley Publishers.
- Kurtz, L. A. (2007). *Understanding Motor Skills in Children with Dyspraxia, Adhd, Autism, and Other Learning Disabilities: A Guide to Improving Coordination*. Jessica Kingsley Publishers.
- Mayesky, M. (2014). *Creative Activities and Curriculum for Young Children*. Cengage Learning.
- MEB (2018). *Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin (0-36 Ay) Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- MEB (2018). *Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler İçin (37-78 Ay) Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Plomin, R., & DeFries, J.C. (1985). *Origins of Individual Differences in Infancy: The Colorado Adoption Project*. Orlando, FL: Academic.

- Savaşır, I., Sezgin, N., & Erol, N. (1995). *Ankara Gelişim Tarama Envanteri El Kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Sher, B. (2009). *Early Intervention Games: Fun, Joyful Ways to Develop Social and Motor Skills in Children with Autism Spectrum or Sensory Processing Disorders*. John Wiley & Sons.
- Teaford, P. (2010). *Hawaii Early Learning Profile (HELP) 3-6 Checklist (2nd Ed.)*. Menlo Park, CA: VORT Corporation.
- Teaford, P. (2010). *Help 3-6 Activities at Home (2nd Ed.)*. Menlo Park, CA: VORT Corporation.
- Temel, F., Ersoy, Ö., Avcı, N., & Turla, A. (2005). *Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı "GEÇDA"*. Ankara: Rekmay Ltd. Şti.
- The Early Childhood Direction Centre (2012). *Developmental Checklists Birth to Five*. Retrieved From http://ecdc.syr.edu/wpcontent/uploads/2013/01/Developmental_checklists_Updated2012.pdf
- Tomprowski, P., McCullick, B., & Pesce, C. (2015). *Enhancing Children's Cognition with Physical Activity Games*. Human Kinetics.
- Woodhead, M. (1996). *In Search of the Rainbow: Pathways to Quality in Large-Scale Programmes for Young Disadvantaged Children. Early Childhood Development: Practice and Reflections Number 10*. Bernard van Leer Foundation, PO Box 82334, 2508 EH, The Hague, Netherlands (Single copies free of charge).